

ŠTUDIJ GEOGRAFIJE V MARIBORU

Karmen Kolenc-Kolnik

Dr., profesorica geografije in umetnostne zgodovine, izredna profesorica
Oddelek za geografijo
Filozofska fakulteta
Univerza v Mariboru
Koroška cesta 160, SI – 2000 Maribor, Slovenija
e-mail: karmen.kolenc@uni-mb.si

UDK: 372:91(091)(497.4 Maribor)

COBISS: 1.02

Izvleček

Študij geografije v Mariboru

V prispevku je analiziran kvalitativni in kvantitativni razvoj študija geografije v Mariboru, z vidika izobraževalnih in raziskovalnih dosežkov študentov in profesorjev, od prvih začetkov sredi 20. stoletja do danes. Napredek je opazen tako v povečevanju števila in vrst izobraževalnih programov, kot tudi z vidika števila njihovih izvajalcev, predvsem pa povečevanja števila študentov, raziskovalnih projektov, kadrovske krepitve in seveda same odmevnosti doseženih rezultatov pedagoškega in raziskovalnega dela.

Ključne besede

geografija, študij, Maribor

Abstract

Geography studies in Maribor

The article presents the analysis of the quantitative and qualitative development of geography studies in Maribor. We have analysed the educational achievements and achievements in researches of students and professors from the first beginnings in the middle of the previous century until today. The determined progress is noticeable in the growing number and variety of educational programmes (from higher educational degree to university) as well as it is noticeable from the growing number of its performers, research programmes, skilled educational teams and of course, from the wide response of the achieved results itself.

Keywords

geography, studies, Maribor

Uredništvo je članek prejelo 2.6.2006

V študijskem letu 2006 beležimo vrsto obletnic povezanih z izobraževanjem učiteljev in študijem geografije v Mariboru. V tem letu poteče 45 let od ustanovitve Pedagoške akademije Maribor in decembra je minilo natanko 20 let od ustanovitve njene naslednice, Pedagoške fakultete Maribor. Mineva tudi 45 let od ustanovitve Združenja visokošolskih zavodov v Mariboru, ki predstavlja zametek mariborske univerze in rektorata.

V letu 2006 zaključujemo z načrtovano prenovo univerzitetnega študija geografije in sočasno potekajo aktivnosti v preoblikovanju domicilne fakultete za študij geografije v Mariboru, ki se bo razdružila v več novih fakultet, novih nosilk akademskega poslanstva.

Pravi čas torej, da se ozremo na preteklo obdobje in povzamemo izobraževalne in raziskovalne rezultate študentov in profesorjev geografije ter razmislimo o novih ciljih in nalogah.

1. Od Učiteljišča do Višje pedagoške šole Maribor

Prelomnico v zgodovini izobraževanja učiteljev na slovenskem je pomenilo leto 1869, ko je bil sprejet državni šolski zakon. Le-ta je uvajal obvezno osemletno osnovno šolo, učitelje so za delo plačevale dežele. V tem obdobju se oblikujejo tudi prva razmišljanja o kvalitetnejšem in bolj enotnem izobraževanju učiteljev (Zgonik 1995). Ustanavljati so se pričela državna učiteljišča. Prvo je bilo ustanovljeno moško učiteljišče 1863 leta v Mariboru, v Ljubljani pa štiri leta kasneje. Izobraževanje učiteljev je tako dobilo institucionalne osnove in postavljene so bile tudi osnove za strokovno pedagoško izobraževanje.

Za geografijo in geografsko izobraževanje je bilo leto 1919/20 naslednje prelomno obdobje: » Pravi razmah je doživela slovenska geografija šele po letu 1919/20, ko so na novi ljubljanski univerzi ustanovili tudi samostojen geografski oddelek« (Vrišer 2002, str.89). Osnovna naloga oddelka je bila vzgojiti geografski znanstveni kader, ki naj bi «... prelomil z dotodanjim amatersko geografijo v stilu domoznanstva.« (Vrišer 2002, str.89).

Leta 1947 je bila ustanovljena dvoletna Višja pedagoška šola v Ljubljani, z osnovnim poslanstvom izobraževati predmetne učitelje. V okviru njenega prvega odseka je potekalo tudi izobraževanje v zgodovinsko – zemljepisni skupini.

Leta 1961 se je tudi v Mariboru pričelo izvajati izobraževanje na Višji pedagoški šoli za učitelje v okviru Centra za izredne slušatelje Višje pedagoške šole Ljubljana. Mariborski oddelek se je kmalu osamosvojil in nadaljeval usposabljanje bodočih učiteljev kot Pedagoška akademija v Mariboru. Center je vodila prof. Draga Humek, kasneje tudi prva direktorica Pedagoške akademije Maribor. Sodelovanje med obema nacionalnima ustanovama za izobraževanje učiteljev se je nadaljevalo, saj sta jih ob skupnem poslanstvu povezovala tudi pedagoško ter znanstveno delo predavateljev (Brumec 1986).

2. Pedagoška akademija Maribor

Z ustanovitvijo Pedagoških akademij so postopoma prenehala delovati učiteljišča. Le-ta so se s spremembo srednješolskega izobraževalnega sistema preoblikovala v pedagoške gimnazije nato pa v srednje šole pedagoške usmeritve (Bezić, Lavrnja, Rafajec 1990).

Do sprememb je prišlo tudi na visokošolskem študiju, ki je dotedanji Pedagoški akademiji v Ljubljani prinesel ukinitvev nekaterih predmetnih študijskih smeri (med njimi tudi geografije), Pedagoška akademija v Mariboru pa jih je obdržala in dodala nekatere nove študijske smeri izobraževanja bodočih učiteljev.

Pedagoška akademija Maribor je bila ustanovljena leta 1961 kot dveletna višja šola za izobraževanje pedagoškega kadra. Njeno poslanstvo je bilo, da:» ...vzgaja in izobražuje učitelje z višjo in visoko izobrazbo za osnovne in druge šole, organizira in razvija znanstveno delo na področju vzgoje in izobraževanja ter organizira pouk na drugi in prvi stopnji visokošolskega študija »(Bračič 1973, str.5).

Prvi razpis za vpis študentov v študijsko leto 1961/62 je bil objavljen v časopisu Večer 19. junija 1961. Nanj so se lahko prijavili kandidati s končano srednjo šolo, pa tudi tisti, ki je niso končali, če so imeli za seboj najmanj štiri leta ustrezne učiteljske prakse in uspešno opravljen sprejemni izpit. Prve študijske smeri so bile štiri: razredni pouk, slovenščina – srbohrvaščina, nemščina – slovenščina, angleščina – slovenščina, matematika – fizika, tehnična vzgoja – fizika, likovna vzgoja in glasba. V prvem letu delovanja so vpisali študente v štiri predmetne smeri, kjer je bilo na rednem študiju skupno vpisanih 53 študentov, izrednih pa kar 204. Med rednimi študenti prve generacije je bila kar tretjina že zaposlenih učiteljev (Bračič 1986).

Pedagoška akademija Maribor je imela v primerjavi z Višjo pedagoško šolo v Ljubljani večji delež splošnih in pedagoško - psiholoških predmetov, predstavniki Višje pedagoške šole pa so bili mnjenja, da je s tem prizadeta stroka oz. strokovna usposobljenost bodočih učiteljev, saj so imeli v Mariboru določeni strokovni predmeti tudi po več deset ur manj kot v Ljubljani. Študijski načrt je bil povzet po ljubljanski Višji pedagoški šoli, kasneje pa so se predavatelji zgledovali še po študijskih načrtih Pedagoške akademije v Zagrebu in Filozofske fakultete v Ljubljani ter sestavili lasten študijski načrt (Bračič 1984). Število rednih študentov se je v skladu s širitvijo študijskih skupin povečevalo do leta 1980, ko je bila uvedena omejitev vpisa. Velika večina diplomantov Pedagoške akademije se je po koncu študija zaposlila v osnovnih šolah, le redki pa so nadaljevali študij na drugih univerzah (Brumec et al 1986).

2.1. Študij geografije na Pedagoški akademiji Maribor

Kot študijska smer se je geografija na Pedagoški akademiji Maribor pričela izvajati v drugem študijskem letu. V dvopredmetno pedagoško študijsko smer Geografija - Zgodovina se je v študijskem letu 1962/63 najprej vpisalo 18 rednih študentov, v naknadnem razpisnem roku pa se jim je pridružilo še

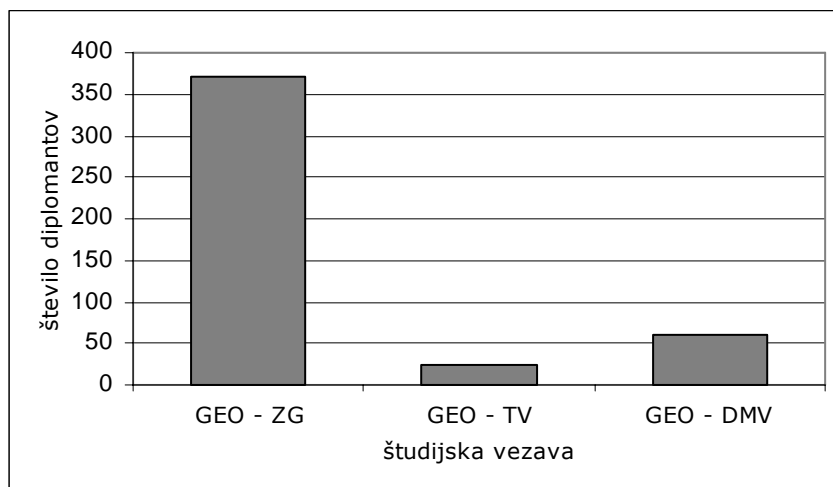
nekaj izrednih študentov (Bračič 1984), skupno je bilo tako vpisanih 80 študentov.

Preglednica 1: Število vseh vpisanih študentov na PA Maribor od leta 1961 do leta 1965 po načinu študija in številu vpisanih na študijsko smer Geografija – Zgodovina.

ŠTUDIJSKO LETO	REDNI ŠTUDIJ	IZREDNI ŠTUDIJ	SKUPAJ	GEO – ZG Redni/Izredni
1961/62	52 (20 %)	204 (80 %)	256	0
1962/63	92 (26 %)	260 (74 %)	352	32 / 48
1963/64	251 (40 %)	368 (60%)	619	37 / 51
1964/65	136 (27 %)	360 (73 %)	496	ni podatka

Vir: V. Bračič, 1984.

V študijskem letu 1962/63 je bil zabeležen največji delež študentov študijske vezave Geografija – Zgodovina v celotnem obdobju delovanja Pedagoške akademije in je zajemal 22,7 % vseh vpisanih študentov. V študijskem letu 1964/65 se je oblikovala nova študijska smer Telesna vzgoja - Geografija. Od leta 1974 se je lahko študij geografije vezal tudi z novo smerjo Družbeno-moralna vzgoja (DMV). Z leti so se tako odpirale vedno nove študijske smeri in postopno se je zmanjševalo število študentov , ki je si je izbralo sprva prevladujočo dvopredmetno pedagoško študijsko smer Geografija - Zgodovina.

Slika 1: Število diplomantov Pedagoške akademije Maribor po smeri študijske vezave Geografija in... v obdobju 1962 do 1985.

Vir: V. Brumec et al, 1986.

Skupno je v triindvajsetih letih diplomiralo 444 študentov geografije in ene izmed treh študijskih vezav. V istem obdobju je na celotni Pedagoški akademiji Maribor diplomiralo 4405 študentov, iz česar sledi, da je bilo diplomantov geografije približno 10 % od vseh diplomantov (Brumec et al 1986).

K ustanovitvi mariborskega geografskega oddelka je ob dr. Vladimirju Bračiču, s svojim sodelovanjem prispeval dr. Svetozar Ilešič. Bil je tudi donator številnih geografskih publikacij, ki so pomembno obogatile nastajajoče knjižnično študijsko gradivo. Med najzaslužnejše profesorje za razvoj geografije na nekdanji Pedagoški akademiji Maribor štejemo dr. Vladimirja Bračiča, dr. Mavricija Zgonika, dr. Boruta Belca, dr. Božidarja Kerta in prof. Ludvika Olasa. (www.geografija.com)

Prve mednarodne stike sodelovanja so navezali z geografskima oddelkoma Visoke učiteljske šole v Sombathelyu in Univerzo J.Komenskega v Trnavi. Najintenzivnejše pa je bilo sodelovanje z oddelkom za geografijo Filozofske fakultete Ljubljana.

Slika 2: Študentje Pedagoške akademije z dr. Božidarjem Kertom in dr. Borutom Belcem na terenskem delu v Slovenskih goricah leta 1976.

Vir: osebni arhiv dr. Borut Belec.

Vladimir Bračič je prišel na oddelek za geografijo ob njegovi ustanovitvi 1962 leta z mesta predavatelja na Višji ekonomsko – komercialni šoli v Mariboru. Hkrati je bil izvoljen tudi za novega direktorja Pedagoške Akademije Maribor. Kot stalni profesor geografije je bil istega leta izvoljen tudi Borut Belec, za predstojnika predmetne vezave Zgodovina – Geografija pa je bil imenovan Jože Koropec. V študijskem letu 1963/64 je bil za predmet Metodika geografije in praktično pedagoško delo, ki je vključevalo šolske hospitacije in nastope, potrjen Mavricij Zgonik (kasneje tudi za Metodiko zgodovine), za predmet Osnove mineralogije in geologije pa Marko Mikuš, oba kot honorarna sodelavca. Borut Belec in Vladimir Bračič sta imela v tem času že odobreni doktorski temi. Leta 1965 je bil Vladimir Bračič na lastno željo razrešen funkcije dekana Pedagoške akademije in je znova postal predstojnik Združenja visokošolskih zavodov v Mariboru. Oba z Borutom Belcem sta postala doktorja geografskih znanosti (Bračič 1986).

Preglednica 2: Redno in pogodbeno zaposleni sodelavci za geografijo Pedagoške Akademije Maribor med 1962 in 1985.

Priimek in ime	Status in akademski naziv	Čas sodelovanja
Redno zaposleni		
BELEC BORUT	dr.; redni profesor	1962 do 1985 (prvo leto kot pogodbeni sodelavec)
BRAČIČ VLADIMIR	dr.; redni profesor	1962 do 1967, 1973 do 1979 1979 kot pogodbeni sodelavec
KERT BOŽIDAR	dr.; izr. profesor	1968 do 1985
OLAS LUDVIK	višji predavatelj	1975 do 1985
STERNIŠA BORIS	asistent	1964 do 1966
ZGONIK MAVRICIJ	dr.; izr. profesor	1964 do 1977
Pogodbeni sodelavci		
Predmetno področje		
DROZG VLADIMIR	asistent	Regionalno planiranje
KRISTAN ANKA	višja predavateljica	Statistika za geografje
KUS ZORAN	asistent, prof.	Klimatogeografija, Pedo in biogeografija
LOVRENČAK FRANC	dr.; docent	Fizična in regionalna geografija
ŠTEFANC MIRO	asistent, prof.	Družbena in regionalna geografija

Vir: V.Bračič 1986, Arhiv Strokovne službe pedagoške fakultete Maribor, 2006.

Slika 3: Študenti Pedagoške akademije in Filozofske fakultete na skupni ekskurziji po SFRJ, april 1978.

Vir: osebni arhiv dr. Karmen Kolenc – Kolnik.

Na dvoletnem študijskem programu Geografija in..., je bil urnik predavanja razdeljen v štiri semestre. Pogoj za vpis v naslednji semester so bile opravljene vse obveznosti prejšnjega semestra. Po prvem študijskem semestru so morali študentje opraviti obvezno enotedensko pedagoško prakso, s katero so dobili vpogled v delovanje šole oz. šolskega sistema. Po tretjem semestru so opravljali obvezno dvotedensko pedagoško prakso, ki je vključevala 10 učnih hospitacij in štiri učne nastope. Prvotno regionalnogeografsko usmerjen študijski načrt so skoraj vsako študijsko leto

dopolnjevali in prilagajali novim zahtevam. Nekateri geografski študijski predmeti so bili odpravljeni ali pa se je število ur občutno zmanjšalo ob zakonski zahtevi, da tedenska obveznost študenta ne sme presegati skupno 30 ur predavanj in vaj (Bračič 1986). Študijski predmetnik Geografija - in vezava je bil tako kot vsi ostali študijski predmeti generalno spremenjeni v letih 1983-85 ob splošni reformi visokega šolstva, ko so prišli v veljavo novi programi za višje in visokošolske študije (Bračič 1986). Pedagoška akademija je bila po zakonu iz leta 1961 štiriletna visoka šola, a je to zares postala šele leta 1986, z ustanovitvijo Pedagoške fakultete Maribor (Bračič 1986). Vendar lahko rečemo, da je izpolnila svoj cilj, saj je od ustanovitve pa do leta 1985 na njej diplomiralo 4315 diplomantov, od tega 1133 izrednih študentov (Arhiv Skupne službe Pedagoške fakultete Maribor 2006).

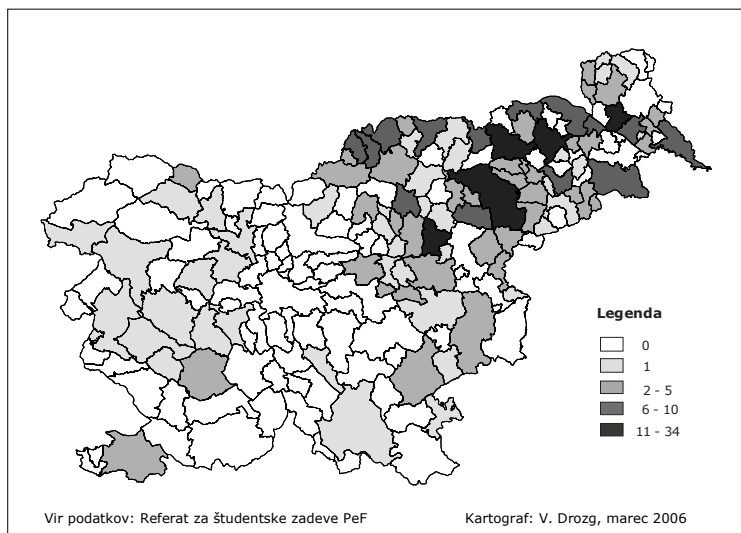
3. Pedagoška fakulteta Maribor

Svojo drugo univerzo, Univerzo v Mariboru, je dobila Slovenija 19 septembra 1975 leta. Pedagoška fakulteta Maribor je pa bila ustanovljena 12. februarja 1986 in je postala enakopravna članica akademskih ustanov Univerze v Mariboru po številu študentov ter zaposlenih njena najštevilčnejša članica. Postala je nosilka pedagoških, družboslovnih, naravoslovnih in umetnostnih znanj in je s svojim izobraževalnim in raziskovalnim delovanjem v dveh desetletjih svojega razvoja opravila pomembno poslanstvo.

V prvem študijskem letu delovanja Pedagoške fakultete se je izvajal študij v 21 različnih študijskih vezavah vzgojno – izobraževalnih programov (Brumec 1986). Celotno obdobje delovanja fakultete je naraščalo tako število novih študijskih programov in študijskih smeri kot tudi število možnih študijskih vezav. Dvopredmetne študijske vezave so postale prosta izbira študentov. V študijskem letu 2005/06 je bilo na fakulteti pet različnih študijskih programov z različnimi študijskimi smermi: sedem študijskih smeri na univerzitetnem enopredmetnem pedagoškem programu, petnajst študijskih smeri na univerzitetnem dvopredmetnem pedagoškem programu, dve študijski smeri na univerzitetnem enopredmetnem nepedagoškem programu, dve študijski smeri na univerzitetnem dvopredmetnem nepedagoškem programu in dve študijske smeri na visokošolskem strokovnem programu. Univerzitetni dvopredmetni pedagoški študijski program Geografija in... se jih lahko kombiniral s 16 študijskimi vezavami (www.pfmb.uni-mb.si).

3.1. Oddelek za geografijo Pedagoške fakultete Maribor

Od leta 1995 poteka dodiplomski študij geografije kot štiriletni univerzitetni program. Pred tem je bil štiriletni visokošolski program. Študij geografije je dvopredmetni pedagoški program za pridobitev univerzitetne izobrazbe. Najpogostejši vezavi študijskih smeri na oddelku za geografijo sta bili v preteklosti z zgodovino in sociologijo (Borstner et al 1995), v zadnjih letih pa se študentje odločajo za tako različne vezave, da ni mogoče več govoriti o številčno prevladujoči vezavi z določenimi študijskimi smermi. V prvi letnik dodiplomskega programa se lahko v skladu z razpisnimi pogoji vpiše 60 rednih in 30 izrednih študentov. Večina jih prihaja iz območja severovzhodne in osrednje Slovenije (www.geografija.com).

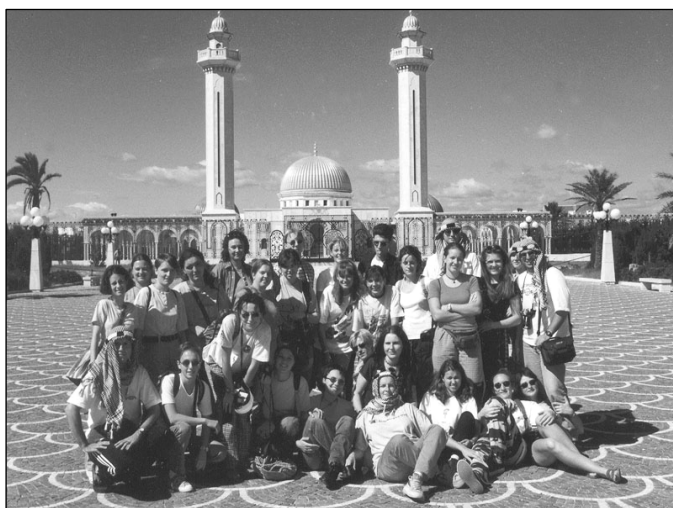
Slika 4: Krajevni izvor študentov geografije na Pedagoški fakulteti Maribor leta 2006.

Vir: Skupne službe Pedagoške fakultete Maribor: Referat za študentske zadeve, 2006.

Namen pedagoškega študija geografije je, da se študentje usposobijo za posredovanje znanja na vseh področjih geografije, se pravi občje in regionalne geografije za pouk v osnovni ali srednji šoli, da pridobijo strokovni pogled na stanje in razvoj sodobnega sveta, znajo uporabljati geografske metode tudi v praksi in da znajo vrednotiti pokrajine, njene sestavine in dejavnike razvoja. Študij je sicer pedagoškega značaja, vendar je danes večja možnost zaposlitve tudi na drugih področjih, ki je nekoč zaradi deficitarnosti pedagoških delavcev ni bilo toliko.

V prvih dveh letih si pridobi študent znanja iz fizične geografije (o zemeljskem površju, prsteh, vegetaciji, podnebju in vodovju) in družbene geografije (o prebivalstvu, poselitvi, gospodarstvu in prometu). V tretjem in četrtem letu spozna regionalno – geografske značilnosti sveta in Slovenije ter nekatere posebna področja geografije (ekološka geografija, urejanje prostora, geografija podeželja). Hkrati se na svoj bodoči poklic pripravlja s hospitacijami in nastopi (didaktika geografije), na katerih se seznanijo s posredovanjem pridobljenega znanja in oblikovanjem lika bodočega profesorja (www.pfmb.uni-mb.si:8080/oddelki/geo). V vsakem letniku se izvajajo terenska dela kot aktivna oblika študija, poleg teh pa gredo študentje tudi na ekskurzije (v 1. letniku ekskurzija pri predmetu Fizična geografija I, v 2. letniku pri Regionalni geografiji Evrope, v 3. letniku pri Prometni geografiji in v 4. letniku pri Geografiji Slovenije). Praktično usposabljanje študentov poteka tudi ob laboratorijskem in terenskem delu.

Diplomanti/ke z uspešnim zagovorom diplomskega dela pridobijo naziv profesor/ica geografije in (vezava) in so usposobljeni za poučevanje geografije v srednjih in osnovnih šolah (www.geografija.com).

Slika 5: Študentje na strokovni ekskurziji v Tunisu, april 1989.
Vir: www.geografija.com.

Slika 6: Študentje pri seminarskih vajah, Učni eksperiment, december 2005.
Vir: osebni arhiv K. Kolenc-Kolnik.

Oddelek se vključuje v izmenjavo študentov v okviru programa Socrates Erasmus. V letu 2004 sta vpisala po en predmet dva študenta iz Univerze v Gradcu, leta 2005 pa so 4 študentje geografije iz Univerze v Plznu en semester študirali v Mariboru. Tudi mariborski študentje geografije se vse pogosteje odločajo za mednarodno izmenjavo. V zadnjih treh letih je šest

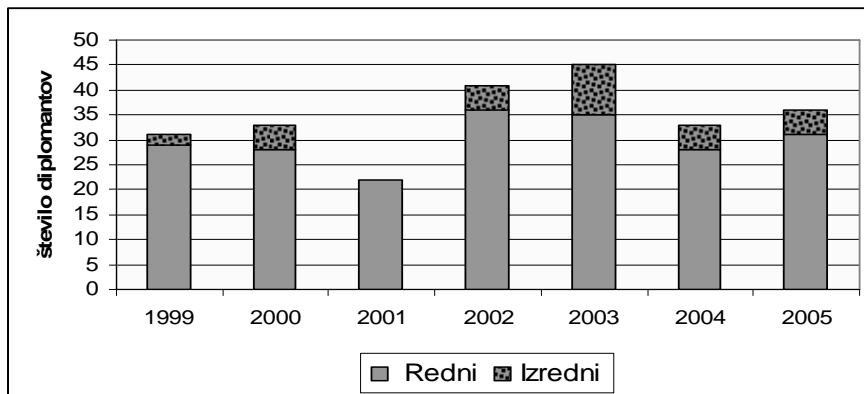
študentov in študentk pridobivalo nova znanja na univerzah v Nemčiji in Avstriji.

Preglednica 3: Število vpisanih študentov Univerzitetnega dvopredmetnega pedagoškega programa Geografija in ... po načinu študija za obdobje 1999 - 2006.

Število študentov	Leto vpisa						
	1999/2000	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06
Redni	208	197	213	214	199	210	206
Izredni	54	77	68	69	73	74	54
Skupaj	262	274	281	283	272	284	260

Vir: Skupne službe Pedagoške fakultete Maribor: Referat za študentske zadeve, 2006.

Analiza vpisa na študij geografije kaže, da med mladimi še vedno vlada precejšnje zanimanje za ta študij in vsako leto so zapolnjena vsa (sicer omejena) vpisna mesta za redni študij. Zadnjih nekaj let se je močno spremenila struktura vpisanih na izredni študij. Do študijskega leta 2000/2001 so se vpisovali v pretežni meri učitelji geografije, ki so bili diplomanti Pedagoške akademije in so želeli nadaljevati izobraževanje na univerzitetni stopnji. Po tem obdobju se v veliki večini vpisujejo maturanti, ki niso dosegli ustreznega števila točk za vpis na redni študij geografije. To dejstvo močno vpliva na skromen uspehu teh študentov in relativno veliko število absolventov na izrednem študiju. Zato v zadnjih letih opažamo manjši interes za vpis v 1. letnik izrednega študija geografije. Od študijskega leta 2004/2005 niso bila več zasedena vsa razpisana prosta mesta.

Slika 7: Število diplomantov Univerzitetnega dvopredmetnega pedagoškega programa Geografija in ... Pedagoške fakultete Maribor v obdobju 1999- 2005. Vir: Skupne službe Pedagoške fakultete Maribor: Referat za študentske zadeve, 2006.

Analiza uspešnosti študija in vpisa kaže, da se v prvi letnik ponovno vpiše kar četrtina študentov, medtem ko je v višjih letnikih ponovnih vpisov v letnik bistveno manj. Povprečno so študentke in študentje na Oddelku v zadnjih šestih letih zaključili študij v 6,2 letih. Število diplomantov se v opazovanem obdobju giblje okoli 15% vpisane generacije, kar bi bilo gotovo potrebno izboljšati. Pri tem naj povemo, da dvopredmetnost študija omogoča študentov samostojno izbiro področja, na katerem bodo opravili zaključno

diplomsko delo, tako se del študentov odloči, da to naredi na drugi študijski vezavi.

V letu 1989 je diplomiral en študent. Število diplomantov na geografije se je nato vsako leto povečevalo. Največ jih je bilo leta 2003, ko je študij zaključilo 45 študentov. V obdobju 1989 – 2005 je na Oddelku za geografijo Pedagoške fakultete Maribor diplomiralo 419 študentk in študentov.

Preglednica 4: Redno zaposleni sodelavci oddelka za geografijo Pedagoške fakultete Maribor v letih 1985 – 2006.

Priimek in ime	Akademski naziv	Čas sodelovanja
BELEC BORUT	dr. redni profesor, zaslužni profesor Univerze v Mariboru	1985 do 2000
BRAČIČ VLADIMIR	dr. redni profesor	1986 do 1991
DROŽG VLADIMIR	dr. izr. profesor	1989
HORVAT UROŠ	dr. docent	1987
KOLENC-KOLNIK KARMEN	dr. izr. profesorica	1990
KERT BOŽIDAR	dr. izr. profesor	1985 do 1998
KONEČNIK-KOTNIK EVA	mag.asistentka	1999
KRAJNC DIMITRIJ	dr. asistent	1996-2001, 2003-2004
KUS ZORAN	asistent, prof.	1989 – 1990
LORBER LUČKA	dr. docentka	2002
OLAS LUDVIK	višji predavatelj, prof.	1985 – 1991
PETAUER MILENA	mag. asistentka	2000
POČKAJ HORVAT DAMIJANA	mag. asistentka	1987-1999
VOVK KORŽE ANA	dr. red. profesorica	1990
ŽIBERNA IGOR	dr. docent	1989

Vir: Skupne službe Pedagoške fakultete Maribor: Kadrovska služba, 2006.

Kot pogodbeni sodelavci so pri izvajanju študijskega programa različno vrsto let sodelovali tudi mnogi strokovnjaki: dr. Andrej Černe, dr. Matjaž Jeršič, dr. Vladimir Klemenčič, višja predavateljica mag. Anka Kristan, dr. Jurij Kunaver, Zoran Kus, dr. Franc Lovrenčak, dr. Mirko Pak, dr. Rajko Pavlovec, dr. Stane Pelc, dr. Dušan Plut, dr. Marjan Ravbar in dr. Igor Vrišer.

3.1.1. Podiplomski študijski program Geografija za področje izobraževanja

Podiplomski študijski program Geografija za področje izobraževanja je bil potrjen in sprejet na Svetu za visokošolstvo RS oktobra 1998. Na Pedagoški fakulteti se izvaja od leta 1999 dalje. Odločitev za uvedbo podiplomskega študija geografije pomeni uresničevanje pogojev za raziskovalno dejavnost na področju pedagoške geografije in za vzpodbujanje profesionalne rasti učiteljev kot tudi drugih delavcev s področja izobraževanja. Med pomembne namene uvajanja podiplomskega študija Geografija za področje izobraževanja štejemo tudi utrjevanje vloge Pedagoške fakultete Maribor kot celovite izobraževalne ustanove in dopolnitev ponudbe podiplomskega študija na slovenskih univerzah (www.pfmb-uni-mb.si/podiploma/geo).

Magistrski študij traja dve, doktorski študij pa štiri leta. Podiplomski študentje pridobijo znanja tako iz geografskih kot izobraževalnih raziskovalnih metod in vsebin aktualnih prostorskih procesov. Usposabljuje se za prenašanje teoretičnega znanja v pedagoško prakso in za samostojno raziskovalno delo na področju šolske geografije. Za vsakega študenta se izdelava individualni študijski program, ki vključuje t.i. obvezne predmete (npr. Komunikacija z

učitelji, Izbrana poglavja iz pedagoškega raziskovanja, Regionalna geografija Slovenije) in izbirne predmete, ki so odvisni od individualne študijske orientacije študenta. Kandidat v treh semestrih študija absolvira 9 obveznih predmetov ter 3 izbirne, ki jih, skladno s raziskovalnim interesom, izbere med 12 možnimi. Za dokončanje študija je potrebno izdelati magistrsko nalogo in jo uspešno zagovarjati pred komisijo. Za dokončanje doktorskega študija pa opraviti raziskovalno delo, ki mora biti inovativno in metodološka ali vsebinska novost v stroki. Pridobljen naziv je magister geografije za področje izobraževanja, po opravljenem doktorskem študiju pa doktor geografskih znanosti za področje izobraževanja.

Slika 8: Podiplomski študentje in člani oddelka za geografijo Pedagoške fakultete ter gostujoči predavatelj dr. Volker Albrecht na terenskem delu, Goričko 2002.

Vir: osebni arhiv V. Drozg.

Vsi vpisani študentje na podiplomskem študiju so na magistrski stopnji študija. Število vpisanih v prvi letnik niha od enega študenta v prvem letu razpisa podiplomskega študija, pa do največ 8 novincev v študijskem letu 2001/2002. Podiplomski študentje oz. študentke prihajajo iz celotne države in so večinoma diplomanti Oddelka za geografijo Pedagoške fakultete Maribor.

Preglednica 5: Število vpisanih študentov podiplomskega študija Geografije za področje izobraževanja v obdobju 1999 – 2006.

Število vpisanih študentov	Leto vpisa						
	1999/00	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06
Prvi letnik	1	4	8	5	5	2	2
Vsi	1	4	12	15	19	19	18

Vir: Referat za podiplomski študij Pedagoške fakultete Maribor, 2006.

3.1.2. Znanstveno raziskovalna in mednarodna dejavnost članov oddelka za geografijo

Znanstveno raziskovalna in mednarodna dejavnost članov Oddelka za geografijo, se je vse od začetka delovanja odzivala na aktualne družbene potrebe. V 80.letih dvajsetega stoletja bila raziskovalna dejavnost usmerjena predvsem v agrarno in regionalno geografijo, v začetku 90.let pa v raziskovanje obmejnih območij Slovenije in v izdelavo regionalno – geografske monografije Slovenije ter razvijanje učnih gradiv s področja didaktike geografije. Od tedaj se je raziskovalno področje še razširilo. Kot primer naštejmo aktivnosti iz študijskega leta 2004/2005 s področja vključevanja članov oddelka v mednarodne projekte ter bilateralna sodelovanja: Ecoprofit International, Comenius, Herodot - Exciting Geography of Europe, Euregion, Socrates-Erasmus Teacher's Mobilty, Ceepus in domače projekte: Partnerstvo fakultet in šol, Evropske vsebine v izobraževanju učiteljev, Vrednotenje zbirk podatkov za spremljanje prostorskega razvoja Slovenije, Strategija prostorskega razvoja mestne občine Maribor, Slovenija - vodna učna pot Evrope in s sodelovanje z znanstvenimi prispevki na mednarodnih konferencah (First international conference on environmental research and assessment- Bukarešta, Kurikularna prenova geografskega izobraževanja - Banska Bystrica, Wie Kinderfreundlich ist die Stadt ?- Graz, Oskriba na podeželju – Hartberg, CiCe: The Experience of Citizenship - Krakow, Škola bez slabih učenika- Pula).

Člani oddelka sodelujejo na področju znanstveno raziskovalnega in pedagoškega dela s Katedro za gospodarsko geografijo Univerze v Bayreuthu, Inštitutom za geografijo Univerze v Gradcu, Inštitutom za geografijo Univerze na Dunaju, Inštitutom za didaktiko geografije Univerze J.W. Goethe v Frankfurtu, Inštitutom za kulturno geografijo Univerze v Frankfurtu, z Geografskim oddelkom Prirodoslovno-matematičnog fakulteta Univerze v Zagrebu, Geografskim oddelkom Univerze v Birminghamu, Katedro za geografijo Univerze v Plznu, Geografskim oddelkom Univerze v Pecs, Katedro za geografijo Univerze v Marburgu in Visoko pedagoško šolo v Szombathelyu.

Člani oddelka se že vrsto let udeležujejo in prirejajo znanstvena srečanja geografov univerz v Bayreuthu, Gradcu, Pecs, Bratislavi, Plznu in Mariboru, ki so združeni v neformalno skupino Raziskovalni šesterokotnik. Letošnje srečanje je bilo v Sloveniji in geografi so predstavili svoje raziskovalne dosežke na temo Mestne regije in marginalna območja.

Še vedno pa je najintenzivnejše sodelovanje z Oddelkom za geografijo Filozofske fakultete v Ljubljani, tako pri izmenjavi predavateljev kot pri različnih znanstvenih in raziskovalnih projektih. Člani oddelkov se že desetletje tradicionalno srečujejo vsaki dve leti na strokovnem medoddelčnem kolokviju. Plod zadnjega skupnega sodelovanja je monografija o problemih regionalizacije Slovenije. Med pedagoškimi dejavnostmi članov na oddelku je potrebno ob kvalitetnem rednem pedagoškem delu opozoriti še na obliko stalnega strokovnega spopolnjevanja delavcev v vzgoji in izobraževanje, ki ga oddelek izvaja v okviru Centra za pedagoško izobraževanje in strokovno spopolnjevanje Pedagoške fakultete Maribor ter sodelovanje članov oddelka na strokovnih seminarjih, ki jih

prirejata Zavod za šolstvo in šport ter Ministrstvo za šolstvo, kot pomembnih oblik profesionalizacije ter vse življenjskega izobraževanja učiteljev geografije. Na seminarjih in pedagoških delavnicah predavatelji oddelka za geografijo posredujejo učiteljem geografije aktualne novosti s področja geografije in njihove didaktične aplikacije.

Člani oddelka strokovno delujejo tudi kot avtorji geografskih osnovno in srednješolskih učbenikov ter kot člani različnih strokovnih organov na državnih in lokalni ravni. Aktivno sodelujejo v Nacionalni komisiji za kakovost visokega šolstva pri uresničevanju bolonjskega procesa, v Predmetni komisiji za geografijo v Nacionalnem preizkusu znanja, v delovni skupini za pripravo analize izvajanja Lokalne agende 21, v mreži odličnosti za vode (Knet), v Mariborskem urbanističnem svetu ter Svetu za prostor, ki deluje v okviru Ministrstva za okolje in prostor RS.

Med pomembne naloge članov oddelka se uvršča tudi publicistična dejavnost. Leta 2004 je izšla monografija *Teorija in praksa regionalizacije Slovenije* (urednik dr. Vladimir Drozg), ki je rezultat sodelovanja članov Oddelka za geografijo Pedagoške fakultete v Mariboru in Filozofske fakultete v Ljubljani. V letu 2006 so si člani oddelka zadali nalogo ustanoviti lastno revijo. Revija za geografijo bo prinašala rezultate raziskovalnega dela in znanstvene prispevke iz različnih geografskih področij. Postala naj bi pomembna glasnica raziskovalnih in strokovnih dosežkov učiteljev in študentov oddelka za geografijo ter njihovih domačih kot tudi mednarodnih sodelavcev (arhiv oddelka za geografijo Pedagoške fakultete Maribor, 2006). Prva številka bo posvečena geografiji Maribora.

Na Oddelku za geografijo je tudi sedež Geografskega društva Maribor, katerega člani so tako učitelji kot tudi študenti geografije. V okviru društva potekajo strokovna in potopisna predavanja, študenti pa se lahko udeležujejo tudi konferenc EGEA (evropskega združenja mladih geografov).

Od leta 2002 ima Oddelek svojo spletno stran (www.geografija.com), na kateri so dostopni podatki o študijskih programih, zaposlenih, diplomantih, študijsko gradivo, idr.

4. Študij geografije na bodoči Filozofski fakulteti Maribor

Obsežnost pedagoških in raziskovalnih nalog fakultete, predvsem pa raznolikost fakultetnega programa in rast števila slušateljev, so prerasli okvire ene fakultete. Nekdanji znanstveno raziskovalni centri (Center za naravoslovje, Center za družboslovje in Center za humanistiko) nakazujejo razgradnjo in obrise novih bodočih fakultet.

V študijskem letu 2005/2006 je bil izdelan tudi elaborat za novo Filozofsko fakulteto Maribor, v katero je predvidena vključitev Oddelka za geografijo. Prenova visokošolskega študija, ki poteka po vsej Evropi, narekuje poenotenje strukture in strategije dodiplomskega in podiplomskega izobraževanja kar bo omogočilo večjo primerljivost in prehodnost med fakultetami ter dvig kvalitete študija. Novo oblikovani študijski programi bodo izdelani na podlagi nove visokošolske zakonodaje (Zakon o visokem šolstvu

2004) in usklajeni z načeli Bolonjske deklaracije. Med drugim študijskimi in normativnimi novostmi bo tudi večja izbirnost in bolj individualno zastavljene študijske poti. To bo zahtevalo tematsko bolj usmerjene študijske predmete in več sodelovanja med oddelki znotraj fakultet in med fakultetami. Povečali bodo interdisciplinarnost v ožjem fakultetnem kot širšem, medfakultetnem in meduniverzitetnem prostoru. To pa je lahko priložnost in hkrati nov izziv za geografijo kot interdisciplinarno vedo.

Na oddelku za geografijo Pedagoške fakultete Maribor se tako v letu 2006 pripravljata dva univerzitetna študijska programa: dvopredmetni pedagoški študijski program geografije, kot naslednik sedanjega študijskega programa in nov enopredmetni študijski program geografije. Oba programa naj bi se izvajala tako na dodiplomski kot podiplomski študijski stopnji. V pedagoškem študijskem programu geografije vidimo poslanstvo v izobraževanju strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju v osnovnih in srednjih šolah in na raziskovanja kompleksnega področja vzgoje in izobraževanja, od vrtcev do fakultet. V enopredmetnem nepedagoškem študijskem programu geografija je načrtovana usmeritev v regionalne študije, katerih namen je usposobiti študenta za samostojno in poglobljeno analizo, sintezo in interpretacijo pokrajinskih razmer ter opravljanje zahtevnejših nalog iz tega področja. Diplomanti naj bi obvladali teoretska vprašanja regionalne geografije, metode in tehnike analize posameznih tipov pokrajin ter oblike interpretacije razmer v pokrajini. Usposobili se naj bi za uporabo sodobne informacijsko komunikacijske tehnologije, še posebej geografskih informacijskih sistemov kot orodij za presoje vplivov na okolje (Arhiv Oddelka za geografijo Pedagoške fakultete Maribor 2006).

Snovalci načrtovanih študijskih programov se zavedajo, da mora sodobni visokošolski študij ob preverjanju temeljnih akademskih standardov oziroma kakovosti računati tudi s preverjanjem zaposljivosti diplomantov. Zato želijo doseči visoko stopnjo zaposljivosti svojih diplomantov in koristiti optimalnost potencialov, ki se razvijajo med študijem in se lahko aktivirajo v različnih delovnih procesih vezanih na poznavanje, vrednotenje in upravljanje s prostorom ter interdisciplinarnosti naravoslovnih in družboslovnih znanj povezanih v geografiji.

5. Sklep

Pregled izobraževalnih in znanstveno raziskovalnih dosežkov geografije v Mariboru v zadnjih petdesetih letih kaže velike kvalitetne pa tudi kvantitetne spremembe. Napredek je viden tako v povečevanju števila in vrst izobraževalnih programov, kot tudi v porastu števila njihovih izvajalcev, predvsem pa v povečevanju števila študentov, raziskovalnih projektov, kadrovske okrepitve in seveda same odmevnosti doseženih rezultatov dela. Kvalitetni napredek se kaže v prehodu iz višješolskega študija geografije na univerzitetni študij ter možnosti nadaljevanja študija na magistrski in doktorski stopnji. Pomemben kvalitetni premik je opazen v izvedbi (obliki in metodah) študija ter njegovi povečani fleksibilnosti in interdisciplinarnosti. Ob pedagoškem dvopredmetnem študiju geografije je načrtovan tudi enopredmetni nepedagoški geografski študij. Potrebno je tudi poudariti možnosti nadaljevanja študija na magistrski in doktorski stopnji. Diplomanti

oddelka za geografijo so tudi kadrovsko okrepili oddelek, ki je ob svoji ustanovitvi imel le dva stalna sodelavca. Danes se oddelek lahko pohvali z vrsto uglednih strokovnjakov, ki so zrasli skupaj z njim.

Opisana kratka zgodovina razvoja geografskega študija v Mariboru kaže na vzpenjajoč razvoj akademskega dela, ki prinaša geografsko znanje primerljivo z ostalimi priznanimi geografskimi institucijami doma in po svetu.

Viri in literatura

- Arhiv Oddelka za geografijo Pedagoške fakultete Maribor, Zapisniki sestankov članov Oddelka v letih 2000/2006, Pedagoška fakulteta Maribor, 2006.
- Arhiv Strokovne službe Pedagoške fakultete: Referat za študijske zadeve, Kadrovska služba, Referat za podiplomski študij, Pedagoška fakulteta Maribor, 2006.
- Belec, B.: Pedagoška fakulteta Maribor: pogled na prehojeno pot, slavnostni govor ob 45. obletnici Pedagoške fakultete Maribor, Pedagoška fakulteta, 14. marec 2006.
- Bezić, K., Lavrnja, I., Rafajec, B.: Izobraževanje učiteljev v prihodnosti, Pedagoška obzorja, št. 2, str.12-23, 1990.
- Borstner, B., Brumen, M., Lugarič, I., Pogačnik, J.: Pedagoška fakulteta, Pedagoška fakulteta Maribor, 1995.
- Bračič, V.: Vsebinska zasnova in organizacijski model Univerze v Mariboru; Združenje visokošolskih zavodov Maribor, 1973.
- Bračič, V.: Prispevki za zgodovino visokega šolstva v Mariboru, Univerza v Mariboru, Maribor, 1984.
- Brumec, V., Grbec, A., Ladič, J., Lešnik, R., Papotnik, A., Plemenitaš, J., Robnik, A., Rojs, J., Varga J.: Jubilejni zbornik Pedagoške fakultete Maribor ob 25-letnici, Pedagoška fakulteta Maribor, Maribor 1986.
- Brumec, V.: Prehod Pedagoške akademije v Mariboru v Pedagoško fakulteto, Jubilejni zbornik Pedagoške fakultete Maribor ob 25 - letnici, Maribor 1986.
- Ciperle, J., Vovko, A.: Šolstvo na slovenskem skozi stoletja, Slovenski šolski muzej, Ljubljana, 1987.
- Drozg, V.: 10. srečanje geografov z univerz v Mariboru, Bayreuthu, Gradcu, Pécsu, in Plznu, Geografski vestnik, letnik 73, št.2, str.81-82, ZGDS, Ljubljana, 2001.
- Geografija- študijski program, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo, Ljubljana, 1998.
- <http://www.geografija.com>, 17.5.2005
- <http://www.pfmb.uni-mb.si>, 22.12.2006
- <http://www.pfmb.uni-mb.si:8080/oddelki/geo>, 26.5.2005
- Kolenc-Kolnik, K.: S kakšnimi pričakovanji pričenjamo študirati in poučevati geografijo, Geografija v šoli, letnik 9, št. 3, str. 8 – 13, ZRSŠ, Ljubljana, 2000.
- Kolenc-Kolnik, K.: Education of future geography teachers in Slovenia, zbornik Učitel a jeho univerzitetni vzdělávání na přelomu tisíciletí, Univerzita Karlova, Praha str.173-180, 2000.
- Kunaver, J., Kolenc-Kolnik, K.: Prizadevanja za kakovostno izobraževanje bodočih učiteljev geografije: Ob okrogli mizi na 11. Ilesičevih dnevih in

- obisku na pedagoški fakulteti v Mariboru, Geografski obzornik, letnik 47, št.1, str.22-26, ZGDS, Ljubljana, 2000.
- Predmetnik in prehodni pogoji, Univerzitetni, Dvopredmetni program Geografija in ..., Oddelek za geografijo, Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta, Maribor, 1998.
- Uresničevanje načel Bolonjske deklaracije v Republiki Sloveniji, delovno gradivo in povzetki, www.pef.uni-mb.si/strani/bologna/pdf, 8.3. 2006.
- Vovk Korže, A.: Pomen oddelka za geografijo Filozofske fakultete v Ljubljani z vidika slovenske geografije s posebnim poudarkom na razvoju geografije v Mariboru, Razvojne možnosti Slovenije, str. 23 – 25, Dela, Ljubljana, 1999.
- Zakon o visokem šolstvu, Uradni list RS, št.100/04-UPB2, Ljubljana, 2004.
- Zelena knjiga o izobraževanju učiteljev v Evropi: kakovostno izobraževanje učiteljev za kakovost v vzgoji, izobraževanju in usposabljanju: tematsko omrežje o izobraževanju učiteljev v Evropi, Umeã universitet, slo. prevod, Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Ljubljana, 2001.

GEOGRAPHY STUDIES IN MARIBOR

Summary

An overview of educational and scientific-research achievements of geography in Maribor indicates great changes in quality as well as in quantity. Development can be seen in the increased number and different types of educational programs as well as in increased numbers of professors and most importantly in the increase of number of students and research projects, strengthening of human resources and of course in the resounding of achieved work results. The quality development is shown in the transition of college level geography studies to university level studies and the possibility of further studies on the masters and doctoral level.

An important quality shift is noticeable in the performance (form and methods) of studies and in their increased flexibility and interdisciplinary approach. A single-subject non-pedagogical geography study program is planned along with the pedagogical dual-subject study program. It is important that we emphasize the possibility of continued studies on masters and doctoral level.

Geography department graduates strengthened the human resources of the department, which at the time of establishment only employed two professors. Today the department can boast with several established professionals who have grown with it.

The given short history of development of geographical studies in Maribor indicates increasing development of academic work, which brings geographical knowledge, which can be compared to any other acknowledged geographical institution in Slovenia or elsewhere.

